

EGYETEMI DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

PHLEGÓN CSODÁLATOS TÖRTÉNETEK CÍMŰ MŰVE

PATARICZA DÓRA

TÉMAVEZETŐ: DR. NÉMETH GYÖRGY

**DEBRECENI EGYETEM
NYELVTUDOMÁNYOK DOKTORI ISKOLA**

DEBRECEN, 2010

I. A kutatás célkitűzése

A disszertáció három nagyobb részből áll. Az első részben olvasható Phlegón részletes életrajza és a paradoxográfiai műfaj rövid bemutatása. A második rész Phlegón *Peri thaumasión* és Proklos ehhez szorosan kapcsolódó írásának¹ fordítása. A harmadik részben egy részletes, a szöveg összes részletére kiterjedő kommentár olvasható, az egyes alfejezetek előtt pedig átfogó résztanulmányok.

Phlegón *Peri thaumasión* című írásának szerkezete:

1–3: szellemtörténetek

4–10: hermafroditák, nemváltoztatás

11–19: óriási csontok

20–25: torzszülöttek/veleszületett rendellenességek

26–27: férfiszülések

28–31: többszörös szülések

32–33: abnormálisan gyors fejlődés

34–35: kentaurok

Az első három történet teljesen különálló részt képez a művön belül, méghozzá több szempont alapján is. A kommentárban tárgyaltam a szövegértelmezésre vonatkozó tudnivalókat, illetve igyekeztem tisztázni a filológiai és a szövegértelmezési problémákat. Feldolgoztam a legújabb kutatási eredményeket, és a kommentárba belefoglaltam a legutóbbi, 2004-ben megjelent szövegkiadás óta született kutatási eredményeket. A kommentárban helyt kaptak olyan, az egyes alfejezetekhez írt bevezető és összefoglaló tanulmányok is, amelyekkel eddig nem vagy alig foglalkoztak (pl. férfiterhesség, a teratológia ókori vonatkozásai stb.).

A kommentár megírásakor elsősorban Hansen kommentárjára (Hansen, W. (ed.): *Phlegon of Tralles' Book of Marvels*. Exeter: University of Exeter Press, 1996.), Brodersen (Brodersen, K. (ed.): *Phlegon von Tralleis – Das Buch der Wunder*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2002.) és Ferwerda (Ferwerda, R. (ed.): *Phlegon van Tralles. Wonderbaarlijke verschijnselen*. Budel: Damon, 1994.) kiadásaira támaszkodtam, valamint az egyes témakörökhöz a szakirodalom régebbi és újabb eredményeire is.

¹ Proklos, *Comm. in Plat. Rem Publ.* II.116.2-17.

II. Az alkalmazott módszerek

Phlegón művének vizsgálatakor a legnagyobb nehézséget az jelenti, hogy a tények maguk is átszűrődnek az alkotói fantázián és esetenként nem csak torzítva jelennek meg, hanem keverednek az írói fantázia termékeivel. Ahhoz, hogy ezeket a forrásokat bármilyen módon tudományos következtetés alapjának lehessen egyáltalán tekinteni, először el kell dönteni, hogy az adott szerző a maga sajátos alkotói felfogásában, illetve az egyes művei milyen mértékig tükrözik a korabeli tárgyi és emberi valóságot.

Phlegón egyik alkotói műfajának, a paradoxográfiának fő jellegzetessége az, hogy a különösre fókuszál és az olvasó érdeklődésének megragadása érdekében nem egyszer túloz. A tudományos közvélekedés szerint ezért a művei oly távol állnak a korabeli valóságtól, hogy abból érdemi információ tudományos következtetéshez nem nyerhető ki, azaz tömörebben fogalmazva Phlegón művei tudományos szempontból hiteltelenek. E kérdés vizsgálatánál alapvetően Karl Popper falszifikációs módszerét követtem. Összesen 35 tételnél részletesen megnéztem azt, hogy a Phlegón által leírt fantasztikus történeteknek lehet-e olyan tudományosan igazolt tényekkel egybevethető, azokkal erős korrelációt mutató alapja, hogy ennek alapján legalább az kimondható legyen, hogy az egyes művekben megjelenített csodálatos történések a kor tudományos ismereteinek szintjén valamely létező esemény vagy lelet magyarázatát adhatják.

Fontos leszögezni, hogy egyrészt a valóságalként felhozott elméletek nem bizonyíthatók, másrészt figyelembe kell venni, hogy a szerző túlzott, ám ennek mértékét nehéz megbecsülni. Karl Popper falszifikációs elve alapján nem az a célom, hogy bebizonyítsam Phlegón történeteinek valóságát, hanem mindössze annyi, hogy a vizsgálatkor figyelembe vegyem, hogy nem biztos, hogy nem igaz. A legtöbb történethez ilyen módon találhatunk magyarázatot, egy olyan valós hátteret, amely a furcsa leírások alapjául szolgálhatott.

III. A kutatás eredményei

III.1. Tanulmány a paradoxográfiai műfajról

Paradoxográfának nevezzük azt az irodalmi műfajt, amely különös, csodálatos (görög szóval: θαυμάσια vagy παράδοξα, latinul *mirabilia*) természeti jelenségekről és emberekkel történt eseményekről számol be, és gyűjt össze. Ezek valamilyen szempontból eltérnek a szokásostól, ezért a szerző számára érdekesnek tűnnek, és feltehetőleg az olvasót is érdeklik.

A paradoxográfus szó első előfordulása Tzetésnél (*Chil.* II.35.151.) található. 1839-ben Westermann állapította meg elsőként a paradoxográfus szerzők körét, ΠΑΡΑΔΟΞΟΓΡΑΦΟΙ: *Scriptores rerum mirabilium Graeci* című művében. Sokszor „komolynak” (*auctores seriores*) tartott szerzők is írtak egy-egy olyan eseményről, ami a paradoxográfusok lapjaira kívánczik, így pl. Ailianos, vagy Plinius, mégsem soroljuk őket a paradoxográfusok közé.²

A paradoxográfia előzménye – az érdekes, különleges jelenségekre való rácsodálkozás – már Homérosnál megjelent. Az Iliasban több helyen olvasunk különleges folyókról, furcsa népekről stb.,³ de az Odyszeiában is találunk egy-egy olyan utalást, pár soros kitérőt, ami sok tekintetben hasonlít a későbbi paradoxográfiai történetekre.⁴ Hérodotos volt az első olyan ókori szerző, aki tudatosan és részletesen számolt be számtalan csodás eseményről, érdekes néprajzi jellegzetességről és szokásról, különleges művészi alkotásokról.⁵ Giannini szerint az ión világ rácsodálkozó kíváncsiságára vezethetők vissza a később kialakult paradoxográfia gyökerei.⁶

A hellenisztikus korban a görög világ földrajzi kiterjedése látványosan megnőtt. Nagy Sándor hódításainak köszönhetően addig soha nem látott zoológiai, botanikai jelenségeket, távoli népek különleges szokásait ismerhették meg. Ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a paradoxográfia önálló műfajként éppen a Kr. e. 3. században alakult ki. Első jelentősebb képviselője kyrénéi Kallimachos volt (kb. Kr. e. 305–240), elsőként ő gyűjtötte egybe a számára valamilyen szempontból érdekesnek tűnő történeteket.

A római kori paradoxográfiai írások, a görögöktől eltérően másképpen idézték ezeket a különös történeteket, legtöbbször más, „komolyabb” műfajú írásaikba szőtték bele, így pl. a

² Wenskus, O.: Paradoxographoi. In: *Der Neue Pauly* 9. kötet, Stuttgart: J. B. Metzler, 2003, 309.

³ Homéros, *Ilias* II.752 ff.; XXII.147 ff. és XIII.4.

⁴ Homéros *Odysseia* X.303. ff.; IV.85. ff. stb.

⁵ pl. népszokások: Hérodotos II. könyve; vizek: IV.52. és 85., állatok: IV.28. stb.

⁶ Giannini, A.: *Studi sulla paradossografia greca. I. Da Omero a Callimacco: motivi e forme del meraviglioso.* (Rend. Lett. 97), Milano: Istituto Lombardo di Scienze e Lettere, 1963, 255.

történeti, földrajzi, úti leírásokba. Ide sorolható M. Terentius Varro *Logistorici: Gallus Fundanius de admirandis* műve, és Cicero *Admiranda* című, időközben elveszett, feltehetőleg szintén ilyen témákat érintő írása.⁷ A későbbi korokban is születtek paradoxográfiai írások. Julius Obsequens a Kr. u. 4. században élt, és *Liber prodigiorum* című művében összegyűjtötte a Liviusnál olvasható csodás eseményeket.

A paradoxográfiai műfaj sokáig méltatlanul mellőzött és lenézett műfaj volt, még a 20. század második felében is. Sokáig úgy gondolták, hogy a paradoxográfia a hanyatlás tünete, az eredeti, a jó eltorzulása, elromlása. Leginkább azt kifogásolták, hogy a paradoxográfia műfajként „alacsonyabb színvonalú”, mint a történetírás és a tudományos irodalom, mivel egyetlen célja a hallgatóság szórakoztatása. Ez alapvetően igaz is, de figyelembe kell venni, hogy más elvárásokkal kell a paradoxográfiai műfaj felé közelíteni, észre kell venni az értékeit is, így például azt, hogy ezek az írások is tükrözik a kort, amelyben íródtak, illetve azt, hogy ez fényt vethet az olvasóközönség és a hallgatóság összetételére is.

A paradoxográfia nem valamiféle rosszabb, gyengébb minőségű természetrajzi illetve néprajzi írások gyűjteménye, hanem sokkal inkább szórakoztató irodalom, amelynek a tanítás is a célja lehetett. Olyan népszerű irodalom, amely sokak számára hozzáférhető, és amelyben inkább a tartalom, mint a stíluson van a hangsúly, így az egyszerű olvasó vagy hallgató számára is könnyebben érthető. Ez a fajta szórakoztató irodalom elsősorban az átlagolvasót érdekelheti, ugyanakkor a képzettebb közönség számára egyfajta kikapcsolódást jelenthet.⁸ A Phlegónt időben nem sokkal követő Aulus Gellius (*Noctes Atticae* 9.4.) írását olvasva az is kiderül, hogy az ókorban mennyire fontosak voltak az ilyen és ehhez hasonló paradoxográfiai, a kuriózumot, a szenzációt középpontba állító írások, hiszen ezeknek az ismerete hozzátartozott az ókori műveltséghez és az akkor élt emberek tájékozottságához.

Phlegón irodalmi tevékenysége éppen a korai császárkorra esik, amikor az „alacsonyabb” műfajok egyre inkább elterjedtek, és az új irodalmi formák szélesebb olvasóközönséget vonzottak. Új műfajok honosodtak meg, a szerelmes és a kalandregényektől kezdve a pornografikus írásokon át a csodás elbeszélésekig. Ebben az időben a római irodalomban a regény – elbeszélő irodalomként – kezdett kevésbé igényes műfajjává válni. Az embereket egyre inkább az egyénről szóló művek érdekelték. A magánszféra előtérbe

⁷ Delcroix, K.: Ancient Paradoxography: Origin, Evolution, Production and Reception. Part II. The Roman Period. In: Pecere, O., Stramaglia, A. (eds.): *La letteratura di consumo nel mondo greco-latino*. Cassino: Università degli studi di Cassino, 1996, 429.

⁸ Hansen, W. (ed.): *Phlegon of Tralles' Book of Marvels*. Exeter: University of Exeter Press, 1996, 9-10.

került, és lehetővé vált, hogy addig kevésbé értékelt műfajok is elterjedjenek.⁹ Ebbe a keretbe tökéletesen illeszkedett Phlegón műve, aki éppen az embert helyezte írásának középpontjába – szemben a többi paradoxográfus íróval.

Az olvasóközönségről illetve a hallgatóságról – érthető módon – keveset tudunk. Csak feltételezni lehet, hogy egy szélesebb, társadalmilag összetett réteget érdekelhetett ez a műfaj. Egyes paradoxográfus szerzők, akik valamilyen módon kapcsolódtak az uralkodói udvarhoz, feltételezhetően uralkodói megrendelésre írhatták művüket. Mások – pl. Kallimachos – valószínűleg pusztán saját maguknak (talán anyaggyűjtésül más írásaikhoz) jegyezték le a csodákat. A harmadik fajta célközönség minden bizonnyal a köznép volt, bár erre nemigen találunk utalásokat a művekben. A – legalábbis eredetileg meglévő – paradoxográfiai művek sokasága is azt jelzi, hogy igény volt erre a műfajra.¹⁰ Kérdés persze, hogy a fent említett három közönség melyike döntötte el a paradoxográfiai művek milyenségét.

Valószínűnek tartom, hogy Phlegón művét is széles körben olvasták. Erre utalhatnak a hitelesség elérését célzó eszközök, az egyszerű nyelvezet, maga a téma, amiben a szerző úttörőnek számított, valamint az irodalmi műfajokban újítást hozó korszellem is. Mindez azonban csak elmélet, ugyanis nincs konkrét utalás az ókorból arról, hogy bárki olvasta volna Phlegón művét.

III.2. Tanulmány Phlegón életéről és tevékenységéről

Phlegónról (nevének jelentése: égő, a φλέγω szóból) igen keveset tudunk, a Kr. u. 10. századból származó Suda lexikonban csak egy rövid szócikk számol be életéről: „*Tralleisi <Phlegón>: Augustus Caesar (akit Hadrianusnak neveznek) felszabadítottja; történetíró. Írt az olympiákról tizenhat könyvben, minden helyszín minden eseménye benne van egészen a 229. olympiáig (Kr. u. 137-140), és ugyanerről [rövidebben] nyolc könyvben. [Ezek még a művei:] „Szicília leírása”; „A hosszúéletűekről és a csodákról”; három könyvben „Róma ünnepeiről”, „Róma helyszínei és azok nevei”, „Kivonat az olympiai győztesek listájából” két könyvben, és mások....”¹¹*

⁹ Von Albrecht, M.: *A római irodalom története*. 2. kötet. Budapest: Balassi Kiadó, 2004, 962. és 703. Ford.: Tar Ibolya.

¹⁰ Schepens, G.: *Ancient Paradoxography: Origin, Evolution, Production and Reception*. Part I. The Hellenistic Period. In: Pecere, O., Stramaglia, A. (eds.): *La letteratura di consumo nel mondo greco-latino*. Cassino: Università degli studi di Cassino, 1996, 403-408.

¹¹ Suda, s.v. *Phi.527.1*. (Pataricza Dóra ford.)

Phlegón a római szokásnak megfelelően a felszabadítás után feltehetőleg viselte felszabadítója, Hadrianus neveit is, így Publius Aelius Phlegónnak nevezték. Nem tudjuk, hogy mikor és miért szabadították fel, és az életútját is csak töredékesen lehet rekonstruálni.¹² A fent említett művekből mindössze három maradt ránk. Az első kettő a görög címén Περὶ μακροβίων καὶ θαυμασίων, amely két művet rejt, ám eredetileg minden bizonnyal egyazon írás részei voltak (erre utal a Sudában olvasható cím is), és amelyek a Heidelbergben őrzött Codex Palatinus Gr. 398-ban éppen ellentétes sorrendben követik egymást. A harmadik, olympiákról szóló műből mindössze töredékek maradtak ránk, ez a Sudában említett 16 kötetes Ὀλυμπιάς című mű.

Hadrianusszal ápolt szoros kapcsolatára a műveiben tett utalásokból következtethetünk, és feltételezhetjük, hogy járatos volt az uralkodó udvarában. Hadrianusról ugyanakkor az a hír járta, hogy Phlegón írásait ő maga írta, a Historia Augusta egy másik helyen viszont éppen azt állítja, hogy Phlegón írt könyvet Hadrianusról.¹³ Hadrianus itineráriumát valószínűleg Phlegón vezette,¹⁴ ráadásul fel is használta jegyzeteit az olympiákról szóló művének utolsó két könyvében (15–16.), amely Hadrianus uralkodásáról szól.¹⁵ Phlegón akár túl is élhette Hadrianust, mivel feltehetőleg a 229. olympia (Kr. u. 137–140) történetével fejezte be könyvét, így valószínűleg csak Hadrianus halála után tette a nyilvánosság számára hozzáférhetővé művét.¹⁶

Phlegón összes műve egyetlen példányban, a ma Heidelbergben, az Universitätsbibliothekben őrzött Codex Palatinus Graecus 398-ban maradt fenn, amely Konstantinápolyban keletkezett a 9. vagy a 10. században. A kódex az ún. „filozófiai gyűjtemény” része, amelybe feltehetőleg egy Kr. u. 5–6. századi filozófiai illetve tudományos műveket felhalmozó alexandriai gyűjtemény egyes írásait másolták át.¹⁷ A Codex Palatinus Graecus 398 így egyedülálló módon mitográfusok, paradoxográfusok, epistolográfusok és kisebb földrajzi írók műveit tartalmazza.¹⁸

¹² Fein, S.: *Die Beziehungen der Kaiser Trajan und Hadrian zu den litterati.* (Beiträge zur Altertumskunde 26) Stuttgart–Leipzig: Teubner, 1994, 193.

¹³ *Historia Augusta* I.16.1. és *Historia Augusta* XXIX.7.4.

¹⁴ Frank, E.: Phlegon. In: *Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft* 20. kötet, Stuttgart: J. B. Metzler, 1941, 263.

¹⁵ Birley, A. R.: Hadrian „de vita sua”. In: Reichel, M. (ed.): *Antike Autobiographien. Werke-Epochen-Gattungen.* Köln: Böhlau, 2005, 233-234. Ld. még Birley, A. R.: *Hadrian: The restless Emperor.* London: Routledge, 2000, 151.

¹⁶ Fein, S.: *Die Beziehungen der Kaiser Trajan und Hadrian zu den litterati.* Stuttgart–Leipzig: Teubner, 1994, 197.

¹⁷ Cavallo, G.: Da Alessandria a Constantinopoli? Qualche riflessione sulla collezione filosofica. In: *Segno e Testo* 3 (2005), 253.

¹⁸ Stramaglia, A.: Sul peri thaumasion di Flegonte. In: *Studi classici e orientali* 45 (1995), 191-192.

Phlegón műve a feltehetőleg a 10. században bekövetkezett másolás után csak a 16. században jelent meg legközelebb, 1568-ban. Ebben az időben Európa-szerte nagy népszerűségnek örvendtek az ehhez hasonló, természeti ritkaságokat és érdekességeket egybegyűjtő irodalmi művek. Ugyanakkor azt is fontos megemlíteni, hogy Magyarországra nem jutott el ez a fajta érdeklődés, ugyanis mindeközéig nem foglalkoztak sem Phlegóonnal, sem művével, leszámítva a Philinnion-történetet (1).

Phlegónról, akárcsak a paradoxográfiai műfajról egészen a 20. századig teljesen lesújtó véleménnyel voltak az irodalomtörténészek. A phlegóni írások paradoxográfiai aspektusa ugyanakkor eltér a többi szerzőétől, őt ugyanis elsősorban a szenzáció érdekli. Phlegón – a többi paradoxográfus szerzőhöz hasonlóan – igyekezett hitelesnek feltüntetni írásait, méghozzá több eszköz segítségével: majdnem minden történetét datálta, történeteit igyekezett a saját korába helyezni, az olvasónak lehetőséget biztosítva arra, hogy akár saját szemükkel is meggyőződhesse az írásai igazáról. Harmadrészt pedig minden apró részletre kiterjedő alapossgal igyekszik bemutatni az érdekességeket.¹⁹

Nehéz egyértelmű választ adni arra a kérdésre, hogy mi lehetett Phlegón célja művével, és hogy Phlegónt miért érdekelték jobban az emberi csodák, mint a természeti érdekességek. Feltételezhetjük, hogy közelebb jutunk a válaszhoz, ha csak arra gondolunk, hogy manapság is mennyire érdeklődnek az emberek a bizarr, a szenzációs és a szokatlan események iránt. Elképzelhető, hogy Phlegón talán újító szándékkal helyezte írásának középpontjába az emberi különlegességeket.²⁰

III.3. Valóságalap

Egyes modern szemléletek szerint a rövid, a különös eseményekre fókuszáló úgynevezett *paradoxonok*at a felfedezés, a vizsgálat egyik eszközeként is tekinthetjük.²¹ A kuriózumok iránti lelkesedés sokáig része volt a mindennapi életnek, és számos olyan, hihetetlennek tűnő beszámoló maradt ránk az ókori irodalomból, amelyet érdemes természettudományos szempontból is megvizsgálni. Ez a fajta realiztikus nézet lehetővé

¹⁹ Delcroix, K.: Ancient Paradoxography: Origin, Evolution, Production and Reception. Part II. The Roman Period. In: Pecere, O., Stramaglia, A. (eds.): *La letteratura di consumo nel mondo greco-latino*. Cassino: Università degli studi di Cassino, 1996, 431-432.

²⁰ Wenskus, O.: Paradoxographoi. In: *Der Neue Pauly* 9. kötet, Stuttgart: J. B. Metzler, 440.

²¹ Humphreys, S. C.: Fragments, fetishes, and philosophies: Towards a history of Greek historiography after Thucydides. In: Most, Glenn W. (ed.): *Collecting fragments–Fragmente sammeln (Aporemata* 1. kötet). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1997, 220.

teheti, hogy a leírásokból olyan adatokat szűrjünk ki, amelyek másképpen nem hozzáférhetők.²²

A falszifikáció elmélete alapján megpróbáltam minden egyes történethez (kivéve szellemtörténetek) megkeresni a lehetséges valós hátteret, egy olyan magyarázatot, amely a látszólag képtelen leírások alapját képezhette. Ehhez orvosi, orvostörténeti és őslénytani szakkönyvekre támaszkodtam, és szakértők lektorálták minden egyes megállapítást. A feltételezett valóság alapul szolgáló elméleteket összefoglaló táblázat alább látható:

történet címe	lehet-e a történetnek valóság alapja?	ha igen, (pl.) mivel magyarázható?	ha igen, van-e benne túlzás?	hasonló történet
szellemek				
1 Philinnion	nem			
2 Polykrítos, az aitolarchés	nem			
3 Bupalgos és Publius	nem (Bupalgos esetében: talán - ἔρασσε jelentése)			
nemváltoztatás				
4 Teiresias	talán	sámánok - női ruha, jóslás		pl. Apollodóros <i>Mitológia</i> 3.6.7.; Ovidius <i>Átváltozások</i> 3.316-339; Hyginus <i>Fabulae</i> 75.
5 Kainis	talán	transzvesztita átváltozással járó rituálé		Diodóros Sikellótész 32.11.1-4.
6 egy lány	igen	pseudo-hermafroditizmus vagy hypospadias (lánynak tűnik, de valójában fiú)	igen (hirtelen változás)	
7 Philótis	igen	pseudo-hermafroditizmus vagy hypospadias (lánynak tűnik, de valójában fiú)	igen (hirtelen változás)	
8 Sympherusa	igen	pseudo-hermafroditizmus vagy hypospadias (lánynak tűnik, de valójában fiú)		Philodémos <i>De Signis</i> 4 de lacy
9 Aitété	igen	pseudo-hermafroditizmus vagy hypospadias (lánynak tűnik, de valójában fiú)		Plinius <i>NH</i> VII.4.36.
10 Sibylla-jóslatok	igen (intersexuális csecsemő születése)			
óriási csontok				
11 Idas	igen	1. akromegáliában/gigantizmusban szenvedő ember csontváza; 2. őslény (pleisztocén korban élt állat maradványa)	igen (kettős fogazat)	pl. Plinius, Philostratos, Hérodotos, Pausanias, Strabón, Augustinus
12 Artemis-barlang	igen	1. akromegáliában/gigantizmusban szenvedő ember csontváza; 2. őslény (pleisztocén korban élt állat maradványa)	igen (nagyság, Dalmatiából nem ismerünk őslénymaradványt)	u.az
13 egy óriási fog 1.	igen	1. akromegáliában/gigantizmusban szenvedő ember csontváza; 2. őslény (pleisztocén korban élt állat maradványa)	igen (fog nagysága)	pl. Plinius <i>NH</i> VII.16.73.
14 egy óriási fog 2.	igen	1. akromegáliában/gigantizmusban szenvedő ember csontváza; 2. őslény (pleisztocén korban élt állat maradványa)	igen (fog nagysága)	Augustinus <i>De civitate Dei</i> XV.9.
15 Nitriai	igen	1. akromegáliában/gigantizmusban szenvedő ember csontváza; 2. őslény (pleisztocén korban élt állat maradványa)	igen (nagyság)	
16 Rhodos	igen	1. akromegáliában/gigantizmusban szenvedő ember csontváza; 2. őslény (pleisztocén korban élt állat maradványa)	igen (nagyság)	
17 Makroseiris koporsója	igen	1. akromegáliában/gigantizmusban szenvedő ember csontváza; 2. őslény (pleisztocén korban élt állat maradványa)	igen (nagyság, hosszú élet)	Hérodotos I.68.
18 Karthágó	igen	1. akromegáliában/gigantizmusban szenvedő ember csontváza; 2. őslény (pleisztocén korban élt állat maradványa)	igen (nagyság)	
19 Bosporos	igen	1. akromegáliában/gigantizmusban szenvedő ember csontváza; 2. őslény (pleisztocén korban élt állat maradványa)	igen (nagyság)	
torzszülöttek				
20 sokvégtagú gyermek	igen	szíami ikrek	nagyon valószínű	Julius Obsequens <i>Liber prodigiorum</i> 12.
21 torz gyermek	igen	szíami ikrek, tumor, agysérv	nem	
22 majomszülés	igen	microcephalia, koraszülött csecsemő, szőrös csecsemő (hypertrichosis)	igen (szőrösség mértéke)	Plinius <i>NH</i> VII.3.34.
23 Anubis szülés	nem			Julius Obsequens <i>Liber prodigiorum</i> 14.; Livius XXVII.11.
24 kígyó szülés	igen	sirenómia		Plinius <i>NH</i> VII.3.34., Appianus <i>B. Civ.</i> I.83.
25 kétfejű gyermek	igen	szíami ikrek	talán (gyakoriság?)	
férfiak születe				
26 homoszexuális férfi születe	igen	pseudo-hermafroditizmus femininus, Stein-Leventhal szindróma, férfias nő	igen (férfinak nevezi az intersexuális embert)	
27 férfi rabszolga születe		pseudo-hermafroditizmus femininus, Stein-Leventhal szindróma, férfias nő	igen (férfinak nevezi az intersexuális embert)	

²² Mayor, A.: *Az ókor régészeti. Őslénytan a görög-római világban.* Debrecen: Gold Book, 2002, 164.

	történet címe	lehet-e a történetnek valóságalapja?	ha igen, (pl.) mivel magyarázható?	ha igen, van-e benne túlzás?	hasonló történet
többszörös szülések					
28	Alexandriai asszony	igen	hármás, négyes stb. ikrek	valószínűleg (négyes, ötös ikrek nem élhették túl a szülést)	Antigonos <i>Hist. Mir.</i> 110.1.; Julius Obsequens <i>Liber prodigiorum</i> 14.; Plinius <i>NH</i> VII.3.33-34.; Ps.-Aristoteles <i>Mir. Ausc.</i> 80.; Aulus Gellius <i>NA</i> X.2.1.
29	másik alexandriai asszony	igen	ötös ikrek	valószínűleg (ötös ikrek nem élhették túl a szülést)	<i>Digesta</i> V.4.3.
30	Aigyptos	nem			mitológia
31	Danaos	nem			mitológia
abnormálisan gyors fejlődés					
32	egy férfi	igen	pubertas praecox, fuzáriumgomba fertőzés	igen (gyermeknemzés?)	
33	Pandaiai nők	igen	pubertas praecox, fuzáriumgomba fertőzés	igen (gyermeknemzés?)	Plinius <i>NH</i> VII.2.22-23, 29.; Arrhianos <i>Historia Indica</i> VIII.5-6
hippokentaurok					
34	hippokentaur 1.	igen	csalás	igen (élve elfogott kentaur)	Lukianos <i>Alexandros</i> , az álprófeta 7.; Plutarchos <i>Sulla</i> 27.; Pausanias IX.21.1.
35	hippokentaur 2.	igen	csalás	igen (több lókentaur említése)	

IV. A kutatási eredmények hasznosítási lehetőségei

Mindeddig egy paradoxográfiai művet sem fordítottak magyarra, így Phlegón írása az első ebben a sorban. Phlegón műve és a kommentár a klasszika-filológusokon kívül az orvostörténészeket is érdekelheti. Írását érdemes figyelembe venni a fejlődési rendellenességek történeti vizsgálatakor. A teratológiai érdekességek statisztikai adalékokat jelenthetnek az orvostörténészek számára, és ha a falszifikáció elvét alapul véve feltételezzük, hogy a műben említett különleges emberek (vagy legalább néhányan közülük) valóban léteztek, szélesebb körben is felhasználhatjuk ezeket az adatokat. A paleontológiai témájú tárgyak hasonlóképpen adalékok lehetnek az őslénytan ókori történetéhez. Mivel Phlegón kizárólag az emberi érdekességekkel foglalkozott rövid történeteiben, a mai ember is olvasmányosnak találhatja művét.

V. Az értekezés témakörében készített publikációk jegyzéke

- [1.] PATARICZA DÓRA: *Palaiphatos: Földre szállt mítoszok*. (Fordítás és kommentár) In: BAJNOK DÁNIEL – PATARICZA DÓRA – NÉMETH GYÖRGY – RUZSA KATA: *Palaiphatos: Földre szállt mítoszok*. Szeged: Lectum Kiadó, 2008. (ISBN 978-963-964-018-4)
- [2.] PATARICZA DÓRA: *Palaiphatos élete*. In: BAJNOK DÁNIEL – PATARICZA DÓRA – NÉMETH GYÖRGY – RUZSA KATA: *Palaiphatos: Földre szállt mítoszok*. Szeged: Lectum Kiadó, 2008, 111–115. (ISBN 978-963-964-018-4)
- [3.] PATARICZA DÓRA: *Hérakleitos, a paradoxográfus élete*. In: BAJNOK DÁNIEL – PATARICZA DÓRA – NÉMETH GYÖRGY – RUZSA KATA: *Palaiphatos: Földre szállt mítoszok*. Szeged: Lectum Kiadó, 2008, 115–117. (ISBN 978-963-964-018-4)
- [4.] DÓRA PATARICZA: Phlegon and the giants. In: *Kalendae. Studia sollemnia in memoriam Johannis Sarkady*. (Hungarian Polis Studies 16.) Budapest–Debrecen, 2008, 271-282. (ISBN 978-963-473-138-2)
- [5.] DÓRA PATARICZA: Father or mother? Stories of male pregnancies in Phlegon's *De mirabilibus*. In: *Acta Classica Debreceniensis* 45 (2009), 129–133. (ISSN 0418-453X)
- [6.] DÓRA PATARICZA: Ancient cases of congenital disorders and their social causes In: *Acta Classica Debreceniensis* 46 (2010) (publikálásra elfogadva) (ISSN 0418-453X)
- [7.] PATARICZA DÓRA: Phlegón szörnyszülöttei. In: *Orvostörténeti Közlemények* 210–213 (2010) (publikálásra elfogadva) (ISSN 0010-3551)

Konferencia előadás:

- [1.] VIII. Magyar Ókortudományi Konferencia
2008. május 22-25., Szeged
Poszter, címe: *Phlegón és a dinoszauruszok – fikció vagy valóság?*